

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR**

ALİ RIZA AKARSU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/6999

Karar Tarihi : 12/9/2018

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Ali Rıza AKARSU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ihale yoluyla idareden satın alınan aracın ihtiyati tedbir kararı gerekçe gösterilerek geç tescil edilmesi yüzünden uğranılan zararın giderilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/4/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 1955 doğumlu olup şehirler arası taşımacılık alanında şoförlük yapmaktadır.

10. 74 BC 072 plakalı kamyon, araç sahibi B.Ç.nin borcu nedeniyle Çerkezköy Vergi Dairesi Müdürlüğüne (Vergi Dairesi) haczedilerek ihale yoluyla satışa çıkarılmıştır. Başvurucu, Vergi Dairesinin 8/7/2008 tarihinde düzenlemiş olduğu açık artırmaya katılarak bu kamyonu satın almıştır. İhalenin kesinleşmesi üzerine başvuru 21/7/2008 tarihinde Bartın Emniyet Müdürlüğüne aracın trafik siciline tescili için talepte bulunmuştur. Emniyet Müdürlüğü 22/9/2008 tarihli yazı ile aracın tescilinin mümkün olmadığını başvurucaya bildirmiştir. Bu yazıda, Bartın 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 11/4/2008 tarihli kararı uyarınca aracın trafik siciline tescil edilmiş bir ihtiyati tedbir şerhinin bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca ihaleyi gerçekleştiren idarenin aracın son takyidat durumu ile ilgili olarak bilgi almadığı ifade edilmiş ve nakil işleminin gerçekleştirilmesi hâlinde araçla ilgili diğer hak sahiplerinin mağdur olabileceği, bunun ise tazminat davalarına ve ilgili memurlar hakkında rücu davalarına neden olacağı açıklanmıştır.

11. Başvurucu, bu idari işleme karşı 11/11/2008 tarihinde Zonguldak İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Mahkeme 4/5/2009 tarihinde davanın kabulü ile dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Asliye Hukuk Mahkemesince verilen ihtiyati tedbir kararının rızai alım satımlar için uygulanabileceği, bu tedbir kararının cebri satış suretiyle yapılan ihale sonunda söz konusu aracı tescilden önce edinen başvuruca adına tescil edilmesini engellemediği belirtilmiştir. Karar temyiz edilmemiş, idare bu kararın uygulanması kapsamında 7/9/2009 tarihinde aracı başvuruca adına trafik siciline tescil etmiştir.

12. Başvurucu bu defa satın aldığı aracın yaklaşık bir yıl geç tescil edilmesi nedeniyle uğradığı zararların tazmini için 21/7/2008 tarihinde idareden talepte bulunmuştur. Bu talebe bir cevap verilmemesi üzerine başvuruca 10/9/2009 tarihinde Bartın Valiliği aleyhine aynı Mahkemede tam yargı davası açmıştır. Başvurucu, aracın tamiri için yaptığı masraflar karşılığı olarak 14.943,52 TL ve idarenin hukuka aykırı işlemi nedeniyle bu aracı bir yıl boyunca kullanmadığı için 60.000 TL olmak üzere toplam 74.943,52 TL tutarında maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

13. Mahkeme 28/1/2010 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, idarece yapılan açık artırmada satın alınan aracın tamiri için yapılan harcamanın idarenin hukuka aykırı işleminden kaynaklanmadığı belirtilmiştir. Mahkeme, başvuruca idarenin hukuka aykırı işlemi nedeniyle aracı bir yıl ticari faaliyette kullanamaması nedeniyle uğradığını belirttiği zarara ilişkin 60.000 TL tutarındaki maddi tazminat talebini de reddetmiştir. Mahkemeye göre söz konusu aracın bu süre içinde ticari faaliyette kullanılıp kullanılmayacağı, devamlı surette iş bulunup bulunamayacağı ve bu işler için ne miktarda gelir elde edilebileceği kesin olarak belirli olmayıp bu sebeple maddi tazminat talebinin kabulüne imkân bulunmamaktadır.

14. Temyiz edilen karar, Danıştay Onbeşinci Dairesince 24/4/2014 tarihinde onanmıştır. Başvuruca karar düzeltme istemi aynı Dairenin 12/2/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Nihai karar, başvuruca vekiline 25/3/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvuruca 20/4/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. Olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 101. maddesi şöyledir:

"Hakim iki taraftan birinin talebiyle davanın ikamesinden evvel veya sonra aşağıda gösterilen hal ve şekillerde ihtiyati tedbirler ittihazına karar verebilir:

1 – Menkul ve gayrimenkul malların aynı münazaalı ise bunun haciz veya yeddiadle tevdiine,

2 – Münazaalı şeyin muhafazası için lazımgelen her türlü tedbirlerin ittihazına,

3 – Kanunu Medeni ile muayyen hallerde nafaka alınmasına,

4 – Ayrılık veya boşanma davası üzerine Kanunu Medeni mucibince icap eden muvakkat tedbirlerin ittihazına."

18. 1086 sayılı mülga Kanun'un 103. maddesi şöyledir:

"101 ve 102 nci maddelerde gösterilen hallerden başka tehirinde tehlike olan veya mühim bir zarar olacağı anlaşılan hallerde tehlike veya zararı defî için hakim icap eden ihtiyati tedbirlerin icrasına karar verebilir."

19. Bu Kanun'u yürürlükten kaldıran 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 389. maddesi şöyledir:

"(1) Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü niteliğine uygun düştüğü ölçüde çekişmesiz yargı işlerinde de uygulanır."

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

21. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 19. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Araç sahipleri araçlarını yönetmelikte belirtilen esaslara göre yetkili kuruluşa tescil ettirmek ve tescil belgesi almak zorundadırlar."

22. 2918 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Tescil süreleri, satış ve devirler, noterlerin sorumluluğu ile ilgili esaslar şunlardır:

a) Araç sahipleri,

1. (Değişik: 13/2/2011-6111/55 md.) Tescili zorunlu ve ilk tescili yapılacak olan araçların satın alma veya gümrükten çekme tarihinden itibaren üç ay içinde tescili için; bunların hurda durumuna gelmesi hâlinde ise bir ay içinde tescilin silinmesi için ilgili trafik tescil kuruluşuna veya Emniyet Genel Müdürlüğünün belirleyeceği kamu kurum veya kuruluşları ile gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine başvurmak,

2. (Değişik: 2/4/1998 - 4358/3 md.) Tescilin yapılması veya silinmesi için vergi kimlik numarası ile yönetmelikte belirtilen bilgi ve belgeleri sağlamak,

Zorundadırlar.

...

d) (Değişik: 24/12/2009-5942/1 md.) Tescil edilmiş araçların her çeşit satış ve devirleri, satış ve devri yapılacak araçtan dolayı motorlu taşıtlar vergisi, gecikme faizi, gecikme zammı, vergi cezası ve trafik idari para cezası borcu bulunmadığının tespit edilmesi ve taşıt üzerinde satış ve/veya devri kısıtlayıcı herhangi bir tedbir veya kayıt bulunmaması halinde, araç sahibi adına düzenlenmiş tescil belgesi veya trafik tescil kayıtları esas alınarak noterler tarafından yapılır. Noterler tarafından yapılmayan her çeşit satış ve devirler geçersizdir...

...

Haciz, müsadere, zapt, buluntu, trafikten men gibi nedenlerle; icra müdürlükleri, vergi dairesi müdürlükleri, milli emlak müdürlükleri ile diğer yetkili kamu kurum ve kuruluşları tarafından satışı yapılan araçların satış tutanağının bir örneği aracın kayıtlı olduğu trafik tescil kuruluşlarına üç işgünü içerisinde gönderilir. Aracı satın alanlar gerekli bilgi ve belgeleri sağlayarak ilgili trafik tescil kuruluşundan bir ay içerisinde adlarına tescil belgesi almak zorundadırlar. Alıcıların tescil belgesi almak için süresinde başvuramaları halinde bu araçları alıcıları adına re'sen kayıt ve tescil ettirmeye Emniyet Genel Müdürlüğü yetkilidir.

Bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye İçişleri ve Maliye Bakanlıkları yetkilidir...

..."

23. 2918 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

Tescil edilen araçlar, "Tescil Belgesi" ve "Tescil Plakası" alınmadan karayollarına çıkarılamaz. (Ek cümle: 13/2/2011-6111/56 md.) Ancak, ilk tescili yapılan araçlar için düzenlenen tescile ilişkin geçici belgelerin geçerlilik süresi içinde, tescil belgesi alma zorunluluğu aranmaz."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mal varlığına ihtiyati tedbir uygulanmasını mülkiyet hakkına müdahale olarak değerlendirmiştir. *Poiss/Avusturya* (B. No: 9816/82, 23/4/1987) kararında, tarım arazilerine ilişkin bir planlama çerçevesinde taşınmazların geçici olarak devri şeklinde bir tedbirin uygulanmasıyla başvurunun taşınmazını geçici olarak kullanmasının ve taşınmazından tasarruf etmesinin önüne geçildiği belirtilerek başvuru mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenmiştir. AİHM sonuç olarak başvuruya konu tedbirin yirmi dört yıl boyunca devam etmiş olduğuna dikkat çekerek başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığına karar vermiştir (*Poiss/Avusturya*, §§ 61-70).

26. *Köktepe/Türkiye* (B. No: 35785/03, 22/7/2008) kararına konu olayda ise orman idaresince açılan bir davada uyumsuzluk konusu taşınmazın tapu kaydına konulan ihtiyati tedbir şerhinin mülkiyet hakkı bakımından sonuçları tartışılmıştır. AİHM; derece mahkemelerinin anayasal gerekçelerle başvurunun mülkünün bir bölümüne tahdit getirdiğini, bu mahrumiyetin doğanın ve çevrenin korunması şeklindeki kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğunu, dolayısıyla hukuka aykırı ve keyfi hiçbir işlem bulunmadığını kabul etmiştir. Bununla birlikte AİHM, başvurunun taşınmazı 1993 yılında iyi niyetle edindiğini vurgulamıştır. Mülkiyet hakkına yapılan bu müdahaleye karşın iç hukukta etkin bir tazminat yolunun mevcut olmadığı ise kararda özellikle belirtilmiştir. Kararda, başvurunun mülkiyet hakkından yararlanmasının engellendiği hâlde bir tazminat ödenmemiş olması nedeniyle kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunmasının gereklilikleri arasındaki adil dengenin bozulduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda şahsi olarak olağan dışı ve aşırı bir yüke katlanmış olduğu kanaatiyle başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (*Köktepe/Türkiye*, §§ 67-93).

27. *Pekárny a cukrárny Klatovy, a.s./Çek Cumhuriyeti* (B. No: 12266/07..., 12/1/2012) kararında ise başvuru şirketin genel kurul toplantılarına getirilen yasağa ilişkin geçici tedbirlerin beş buçuk yıl sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlaline karar verilmiştir (*Pekárny a cukrárny Klatovy, a.s./Çek Cumhuriyeti*, §§ 46-55).

28. *Sildedzis/Polonya* (B. No: 45214/99, 24/5/2005) kararına konu olayda başvuru, vergi idaresince yapılan açık artırmada bir otomobil satın almıştır. Ancak araçların sicillerini tutmakla görevli belediye, tescil talebini öncelikle bu otomobilin kullanılamayacak (hurda) durumda olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Sonrasında başvuru, aracın motoru ve şasi parçasını değiştirerek başvurduğunda ise bu defa başvurunun tescil talebi, şasi numarasının değiştirildiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu araç, iki yıl altı aylık bir sürenin sonunda tescil edilebilmiştir. Müdahaleyi mülkiyetin kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde inceleyen AİHM, şikâyet edilen kamu makamlarının işlem ve kararlarının haksız olduğu, ilgili mevzuatın tutarlı olmadığına iç hukukta da kabul edildiği tespitine yer vermiştir. Kararda ayrıca, iç hukukta mevcut benzer sorunların konu hakkında

bir kanun değişikliği yapılana kadar çözülemediğine dikkat çekilmiştir. AİHM, bu sebeplerle olay tarihinde yürürlükte olan ilgili kanuni düzenlemelerin başvuruçunun mülkiyet hakkına yapılacak keyfi müdahalelere karşı yeterli bir koruma sağlamak için gerekli açıklığı ve hassasiyeti içermediği sonucuna varmıştır. AİHM; başvuruçunun iyi niyetli alıcı olduğunu, aracı kamu makamlarından satın aldığı ve aracı satın alırken muhtemel sorunlar hakkında bilgi sahibi olmadığından bu sorunları öngörebilmesinin mümkün olmadığını vurgulamıştır. AİHM sonuç olarak başvuruçunun vergi dairesinin düzenlediği bir açık artırmada satın aldığı aracın tescil edilmemesi nedeniyle neredeyse iki yıl bu aracı kullanmadığını belirterek başvuruçuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (*Sildedzis/Polonya*, §§ 44-52).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 12/9/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği dūşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvuruçuyu; uyuşmazlığa konu kamyonu ihale yoluyla satın aldığı tarihte ve hâlen şehirler arası taşıma işiyle uğraştığını, aracı da bu ticari faaliyet kapsamında satın aldığı belirtmiştir. Başvuruçuyu; idare tarafından yapılan ihalede satın aldığı kamyonu kendi adına tescil ettirememesinin idarenin hatalı işleminden kaynaklandığını, idarenin kusuru sebebiyle uğradığı zararların da idarece karşılanması gerektiğini vurgulamıştır. Başvuruçuyu; maddi zararının varlığına ilişkin fatura ve belgelerinin mevcut olduğunu, bunlara göre tescil talebi tarihi olan 21/7/2008 ile tescil tarihi olan 8/7/2009 arasında mahrum kaldığı kazanç kaybından idarenin sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Başvuruçuyu, devamlı surette iş bulup bulamayacağını belirli olmadığı gerekçesiyle kazanç kaybı konusunda İdare Mahkemesince yeterli bir araştırma yapılmadan tazminat talebinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğundan yakınmıştır. Başvuruçuyu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma, mülkiyet ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvuruçunun üzerinde tedbir şerhi bulunur şekilde satın aldığı aracı tescil ettirememesine yönelik olarak açtığı dava nedeniyle bu aracı kullanamamasının yargılanmanın olağan bir sonucu olduğu belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca Danıştayın yerleşik içtihadına göre idarenin hizmet kusurundan kaynaklı olarak açılan tazminat davalarında muhtemel zararların karşılanmasının mümkün olmadığını, gerçek ve ispatlanmış zararların karşılanabileceğini vurgulamıştır. Bakanlık son olarak aracın hukuka aykırı olarak tescil edilememesinin ve bir yıl süreyle araç üzerinde tasarrufta bulunulamaması bakımından mülkün varlığı hususunun tartışılması gerektiğini görüşünü bildirmiştir.

B. Değerlendirme

32. Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yanında ayrıca adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun idareden satın aldığı kamyonu ihtiyati tedbir şerhi gerekçe gösterilerek bir yıla yakın bir süre tescil ettirememesi suretiyle kullanamaması ve bundan tasarrufta bulunamaması yönündeki şikâyetleri mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvuru belirlenen şikâyetlerinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

35. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvuru Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *İhsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

36. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı aynı haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

37. Somut olayda başvuru, Vergi Dairesince 8/7/2008 tarihinde düzenlenen açık artırmada uyuşmazlığa konu kamyonu satın almıştır. Başvurucunun kamyonu trafik sicilinde kendi adına tescil ettirme talebi Emniyet Müdürlüğünce reddedilmiş ancak başvuru işleme karşı açtığı davada İdare Mahkemesi 4/5/2009 tarihinde dava konusu idari işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvuru yapılan ihale sonucunda bu aracın mülkiyetini edindiği açık olarak belirtilmiştir. Bu kararın uygulanması kapsamında söz konusu kamyon 7/9/2009 tarihinde trafik sicilinde başvuru adına tescil edilmiştir. Dolayısıyla hukuki bakımdan taşınır bir eşya olan ve ekonomik bir mal varlığı değeri ifade eden söz konusu motorlu araç yönünden mülkiyet hakkı kapsamında başvuru mülkünün mevcut olduğu kuşkusuzdur.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

38. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf

etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğçerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

39. Başvuru konusu olayda başvurunun kamyonu 8/7/2008 tarihinde edindiğı ve mülkünden kalıcı veya geçici olarak yoksun bırakılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurunun ancak tescile ilişkin dava süreci sonunda 7/9/2009 tarihinde bu kamyonu trafik sicilinde adına tescil ettirebildiğı anlaşılmaktadır. 2918 sayılı Kanun'un 19. ve 20. maddelerine göre araç sahiplerinin araçlarını trafik siciline tescil ettirmeleri zorunlu olup aynı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrası uyarınca aracın trafiğe çıkarılabilmesi için öncelikle tescil edilmesi, tescil belgesi ve tescil plakası alınması gerekmektedir. Buna göre başvurunun edindiğı tarihten tescil edildiğı tarihe kadar bu aracı trafiğe çıkaramadığı için kullanamadığı ve araçtan yararlanamadığı açıktır. Dolayısıyla somut olay bağlamında aracın tescil edilmemesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

40. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle *mülkten barışçıl yararlanma hakkına* yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceğı belirlenmekle aynı zamanda *mülkten yoksun bırakmanın şartlarının* genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğçer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, §§ 55-58).

41. 2918 sayılı Kanun hükümlerine göre tutulan resmî bir kayıt sistemi olan trafik sicili, motorlu araçların teknik ve fiziki özellikleri ile üzerindeki hakları ve kısıtlamaları göstermektedir. Böylelikle motorlu taşıtlara ilişkin mülkiyet uyumsuzluklarının önüne geçilmesi, bunlara yönelik vergilerin tarh ve tahsili, motorlu araç piyasasının ve buna dair ekonomik yaşamın güven içinde devamının sağlanması, kara yollarında dolaşacak araçların tespiti ile kontrolü amaçlanmaktadır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahale konusu olan araçların trafik siciline tescil edilmesiyle motorlu araçların tespit edilerek kontrolü amaçlandığından başvurunun mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

42. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

43. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilceğı

öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşınması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 62).

44. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de *hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini* temel bir ilke olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır (*Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

45. Somut olayda başvurunun idare tarafından yapılan ihalede mülkiyetini edindiği aracının trafik siciline tescil edilmemesi yönündeki müdahalenin kanuna aykırı olduğu İdare Mahkemesince kabul edilmiştir. Nitekim bu karar doğrultusunda aracın başvuru adına trafik siciline tescil edildiği görülmüştür (bkz. § 11). Ancak bu aracın trafik siciline tescil edilmiş olması tek başına başvurunun mağdur sıfatını ortadan kaldırmamaktadır. Başvurunun mağdur sıfatının ortadan kalkması için ileri sürülen ihlalin hem zamanında hem de mağdurun bu hakkı kullanmadığı süre gözönüne alınarak telafi edilmesi gerekmektedir (Benzer yöndeki karar için bkz. *Abdulkerim Tanış ve diğerleri*, B. No: 2014/17621, 9/1/2018, § 34).

46. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurunun şahsi olarak aşırı bir yükte katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (*Arif Güven*, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

47. Bu bağlamda ilk olarak başvurunun söz konusu motorlu aracı bir kamu kuruluşu olan Vergi İdaresinden yapılan bir açık artırmada satın almış olduğuna dikkat çekmek gerekir. Buna göre başvurunun bu aracı meşru yollarla edindiği ve satın aldığı ihale tarihi itibarıyla kanunen aracın maliki olarak kabul edilmesi gerektiği açıktır. Diğer taraftan başvurunun satın aldığı tarihte bu araç üzerindeki ihtiyati tedbir şerhini bilebilecek durumda olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Emniyet Müdürlüğünün tescil talebinin reddine ilişkin yazıda, ihaleyi gerçekleştiren idarenin aracın son takyidat durumu ile ilgili olarak bilgi almadığı açık olarak ifade edilmiştir (bkz. § 10). Dolayısıyla başvurunun ihale öncesinde veya sırasında bu araç üzerinde bir kısıtlama bulunduğunu ve bu kısıtlama yüzünden aracın trafik siciline tescil edilmeyebileceğini öngörebilmesi mümkün değildir.

48. Kaldı ki başvurunun açtığı davada İdare Mahkemesi, araç üzerindeki söz konusu kısıtlamanın rızai devirler yönünden uygulama alanı bulabileceğini kabul ederek tescil edilmeme yönündeki idari işlemi hukuka aykırı bulmuştur. Başvurucu ise hukuka aykırı bulunan bu idari işlem yüzünden tescil talebi olan 21/7/2008 tarihinden aracın tescil edildiği 8/7/2009 tarihine kadar yaklaşık bir yıl boyunca bu aracı kullanamamış ve ondan yararlanamamıştır.

49. Başvurucunun açtığı tam yargı davasında İdare Mahkemesi iki gerekçeyle tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, aracın tamiri için yapılan masrafların hizmet kusurundan kaynaklanmadığını belirtmiş; ayrıca aracın ticari faaliyette kullanılıp kullanılmayacağı belirli olmadığı için zararın kesin olarak tespit edilemeyeceğine dayanmıştır (bkz. § 13). Hâlbuki başvurunun şoför olarak hayatını idame ettirdiği ve şehirler arası taşımacılık alanında faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna göre başvurunun satın aldığı kamyonun mesleki ve ticari faaliyeti açısından önem taşıdığı ve ekonomik bir değer ifade ettiği, bundan yararlanmadığı dönem bakımından başvurunun kendisi açısından önemli bir kazançtan yoksun kaldığı açıkça ortadadır.

50. Başvurucunun söz konusu dönemde aracı ticari faaliyette kullanıp kullanmayacağı veya devamlı surette iş bulup bulamayacağı gibi hususları mutlak bir biçimde gösterebilmesi, bu dönemde aracı kullanması olanaksızlaştırıldığı için mümkün görülmemektedir. Bununla birlikte başvurunun idareye güvenerek satın aldığı kamyonunu yine idarenin hatası sebebiyle yaklaşık bir yıl boyunca kullanmadığı ve bunun da başvurunun zararına yol açtığı bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açıktır. Elbette ki söz konusu zararın nasıl hesaplanacağı ve miktarının ne olacağı gibi hususlar, ilk elden delilleri değerlendirme imkânına sahip olan ve bu konuda uzmanlaşmış bulunan derece mahkemelerinin takdirindedir. Ancak zararın varlığı kabul edildiği hâlde miktarının ispatının somut olayda olduğu gibi katı koşullara bağlanması idarenin hatasından doğan mağduriyetin giderilmemesine yol açmaktadır.

51. Sonuç olarak başvurunun idarenin düzenlediği bir açık artırıda iyi niyetli olarak satın aldığı aracın yaklaşık bir yıl boyunca trafik siciline tescil edilmemesinin başvurunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği, bu müdahale sebebiyle oluşan zararın ise giderilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda herhangi bir tazminatın da ödenmediği dikkate alındığında somut olayda müdahale ile başvuruca şahsi olarak aşırı bir külfetin yüklendiği, kamu yararı amacı ile mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin başvuruca aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) *Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.*"

a. Genel İlkeler

54. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi hususunda genel ilkeler belirlenmiştir.

55. Buna göre bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, § 55).

56. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (*Mehmet Doğan*, § 56).

57. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

58. İhlalin idari eylem ve işlemden kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi her somut olayın koşullarını dikkate alarak yapılması gerekenlere hükmeder. İdari eylem ve işleme karşı başvurulacak kanun yolları varsa ve bu yollar tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurunun incelenmesi sonucu ihlal tespiti yapılmışsa yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânının bulunduğu durumlarda kararın bir örneğinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilebilir.

59. *Mehmet Doğan* kararında Anayasa Mahkemesi, yeniden yargılama yapmakla görevli derece mahkemelerinin yükümlülüklerine ve ihlalin sonuçlarını gidermek amacıyla derece mahkemelerince yapılması gerekenlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre Anayasa Mahkemesinin tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hâllerde derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

60. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, bir temel hak veya özgürlüğü ihlal ettiği veya idari makamlar tarafından bir temel hak veya özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştirilen ihlali gideremediği tespit edilen önceki kararını kaldırmaktır. Derece mahkemesi, kararın kaldırılmasından sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumundadır (*Mehmet Doğan*, § 60).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

62. Anayasa Mahkemesi başvurusunun ihale yoluyla idareden satın aldığı kamyonun trafik siciline geç tescil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin idari faaliyetten kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

63. Bununla birlikte başvurusunun somut olayda uğradığı zararların giderimi için tazminat davası açtığı, bu davanın reddedilmesi nedeniyle başvurusunun maddi zararlarının karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre söz konusu idari işleme karşı başvurulacak kanun yolu tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurunun incelenmesi sonucu ihlale yol açıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânı bulunduğu için kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlali ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Zonguldak İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir.

64. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi yeterli bir giderim sağladığından başvurusunun maddi tazminata ilişkin talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

65. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.206,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Zonguldak İdare Mahkemesine (E.2009/1286, K.2010/83) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 226,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.206,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/9/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL